

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ

EYLÜL 2018

Sayı 65

İçindekiler

Yönetici Özeti-Küresel Ekonomi	1
Yönetici Özeti-Türkiye Ekonomisi	2
Küresel Ekonomideki Gelişmeler	3
Dünya Ekonomisi	3
ABD	4
Euro Bölgesi-AB	4
Almanya	5
İngiltere	5
Japonya	6
Çin	7
Hindistan	7
Güney Kore	8
Brezilya	8
Rusya	9
İmalat PMI İncelemesi - Ağustos 2018	10
Döviz Kurları İncelemesi - Ağustos 2018	11
Teknoloji Gündemi	12
Türkiye'deki Güncel Ekonomik Gelişmeler	13
Büyüme-2018 Yılı II. Çeyrek	13
Enflasyon-Ağustos 2018	14
Sanayi Üretim Endeksi-Temmuz 2018	15
Hane Halkı İşgücü Verileri-Haziran 2018	16
Kapasite Kullanım Oranı-Temmuz 2018	17
Ödemeler Dengesi-Temmuz 2018	18
Güven Endeksleri ve Bütçe	19
Dış Ticaret Verileri-Temmuz 2018	20
Temel Ekonomik Göstergeler Tablosu: Türkiye	21
Temel Ekonomik Göstergeler Tablosu: İzmir	22
Ülke İncelemeleri XXXIII: Azerbaycan Cumhuriyeti	23

YÖNETİCİ ÖZETİ

KÜRESEL EKONOMİ

- Eylül ayında küresel ekonomi gündemi, tansiyonu yükselen ticaret savaşları ve güçlenen Dolar karşısında farklı para birimlerindeki değer kaybının yarattığı finansal türbülans çerçevesinde şekillendi.
- Çin ve ABD arasında süregelen ticaret savaşlarının yeni ek vergilendirmelerle devam edeceğini açıklanması küresel ekonominin geleceğine ilişkin endişeleri artırıyor. Ekonomistler, ticari kısıtlamaların bu şekilde devam etmesi halinde iki devletle birlikte küresel ekonominin de ciddi kayıplarla karşılaşacağını öngörüyor.
- Güçlenen Dolar, gelişmekte olan ülke ekonomilerini olumsuz yönde etkiliyor. Arjantin, Rusya ve Türkiye'de Merkez Bankaları faiz artırımına giderken, Afrika'nın en sanayileşmiş ekonomisi olan Güney Afrika'nın resesyona girdiği açıklandı.
- Morgan Stanley, yayımladığı güncel bir raporda Amerikan menkul kıymetler piyasasında düşüş eğilimine girildiğini ve şirketlerin gelecek sene kar artışlarının yavaşlayacağını belirtti. Öngörülere göre ABD ekonomisi 2 yıl içinde gerileyip, 2020'de krize girebilir.
- Avrupa Merkez Bankası (AMB), ticaret savaşlarını ve jeopolitik riskleri gerekçe göstererek Euro Bölgesi ekonomisine yönelik büyüme tahminlerini 2018 ve 2019 yılları için sırasıyla yüzde 2,1'den yüzde 2,0'ye ve yüzde 1,9'dan yüzde 1,8'e revize etti.
- Brexit endişeleri İngiltere'de gündem olmaya devam ediyor. Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, anlaşma olmaksızın gerçekleştirilecek bir Brexit sürecinin İngiltere ekonomisine zarar vereceğini açıkladı.
- Japonya'da şirketlerin sermaye yatırımları 2018 2. çeyreğinde yıllık bazda yüzde 12,8 arttı. Ancak, ticaret savaşları sebebiyle 3. çeyrekte yavaşlama olabileceği öngörülüyor.
- Çin ve ABD arasında süregelen ticaret savaşlarına rağmen, Çin'de sanayi üretimi Ağustos'ta beklentileri karşılayarak yıllık bazda yüzde 6,1 artış kaydetti. Ancak, ticaret savaşlarının güçlenmesi sebebiyle uzun vadede ibre tersine dönebilir.
- Hindistan ekonomisinin, 2018 2. çeyreğinde beklentilerin üzerinde bir değerle yüzde 8,2 düzeyinde büyümesi, bölge ve dünya ekonomisinin en önemli aktörlerinden biri olacağına ilişkin öngörülerini güçlendiriyor.
- Güney Kore ekonomisi olumsuzluklarla yüzleşmeye devam ediyor. İşsizlik oranı yükselme seyrini sürdürürken, ekonomistler, uzun vadede düşük büyüme bandına sıkışılmasından endişe duyuyor.
- Brezilya'da Ekim ayında gerçekleştirilecek Başkanlık seçimleri ekonomik belirsizlikleri artırıyor. Merkez Bankası 2018 ekonomik büyüme tahminini yüzde 1,5'den yüzde 1,4'e revize etti.
- Rusya Merkez Bankası, Rus Ruble'sindeki değer kaybı ve ABD yatırımlarından kaynaklı enflasyon riski sebebiyle sürpriz bir kararla 4 yıl aranın ardından ilk kez faiz artırdı.

**YÖNETİCİ
ÖZETİ****TÜRKİYE EKONOMİSİ**

- **Büyüme Oranı;** 2018 yılının ikinci çeyreğinde büyüme, %5,2 ile piyasa beklentilerinin paralelinde gerçekleşirken, ilk çeyrek büyümesi %7,3 olarak revize edildi. İmalat sanayi sektörü %4,7 oranında büyüme kaydetti.
- **Enflasyon Oranı;** 2018 yılı Ağustos ayı enflasyon oranı; yıllık TÜFE'de %17,90, Yİ-ÜFE'de %32,13 oranında gerçekleşerek 14 yılın zirvesine ulaştı. Bir önceki aya göre TÜFE'de %2,30 oranında ve Yİ-ÜFE'de %6,60 oranında artış yaşandı.
- **İşsizlik Oranı;** 2018 yılı Haziran ayı işsizlik oranı geçen yılın aynı ayına göre değişmeyerek %10,2 oranında gerçekleşirken, istihdam edilen kişi sayısı 611 bin ve işsiz sayısı 64 bin kişi arttı. İşsizlik oranı; erkeklerde %8,7, kadınlarda %13,2 oranında kaydedildi.
- **Sanayi Üretim Endeksi;** 2018 yılı Temmuz ayında yıllık bazda %5,6 oranında arttı. Kapasite Kullanımı 2018 yılı Temmuz ayında, bir önceki aya göre 1,2 puan azalarak %77,1 seviyesine gerilerken; 2018 yılı Ağustos ayında bir önceki aya göre 0,7 puan artarak %77,8 seviyesine yükseldi.
- **Dış Ticaret Açığı;** 2018 yılı Temmuz ayında, geçen yılın aynı dönemine göre %32,6 oranında azalarak 5,9 milyar Dolar kaydedildi. İhracat %11,6 oranında artışla 14,1 milyar Dolar yükselirken; ithalat da %6,7 oranında azalarak 20,1 milyar Dolar seviyesine geriledi.
- **Cari İşlemler Açığı;** 2018 yılı Temmuz ayında geçen yılın aynı ayına göre, %63 azalarak 1,75 milyar Dolar ile piyasa beklentileri doğrultusunda gerçekleşti.
- **Bütçe;** 2018 yılı Ocak-Ağustos döneminde 50,8 milyar TL açık verdi. Aynı dönemde bütçe gelirleri %18,9 oranında artarak 485,7 milyar TL, bütçe giderleri ise %23,7 oranında artarak 536,5 milyar TL olarak kaydedildi.
- **Güven Endeksleri;** 2018 yılı Ağustos ayında, Reel Kesim Güven Endeksi 6,3 puan azalarak 96,4, Tüketici Güven Endeksi, 6,5 puan azalarak 68,3, Ekonomi Güven Endeksi 9 puan azalarak 83,9 seviyesinde gerçekleşti.
- **PMI ve CDS;** 2018 yılı Ağustos ayında İmalat Sanayi Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI) 46,4 düzeyine gerçekleşirken, CDS ise 451,98 değerine ulaştı.
- **Kredi Notu;** S&P ve Moody's Türkiye'nin kredi notunu birer basamak düşürdü. S&P not görünümünü durağan olarak teyit ederken, Moody's durağandan negatife revize etti. Yurt içi piyasalardaki yoğun satış baskısının devam etmesi nedeniyle TCMB ve BDDK yeni önlemler açıkladı. (TCMB) Politika faizini 625 baz puan artışla yüzde 24'e yükseltti.

KÜRESEL EKONOMİDEKİ GELİŞMELER

DÜNYA EKONOMİSİ

Küresel ekonomi, ticaret savaşlarının yarattığı belirsizlikler ve güçlenen Dolar karşısında farklı para birimlerindeki değer kaybıyla ortaya çıkan finansal türbülans hareketleri çerçevesinde yön bulmaya devam ediyor.

Çin ve ABD odağındaki dış ticarete ek vergilendirme hareketleri hız kesmeden devam ederken, güçlenen Dolar eğilimi özellikle gelişmekte olan ülke ekonomilerini olumsuz yönde etkiliyor. Arjantin Merkez Bankası, Pezo'daki değer kaybını önlemek adına politika faizi 1.500 baz puan artışla yüzde 60'a çıkardı. Benzer şekilde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da faizlerde 625 baz puan artışa gitti. Diğer taraftan, Afrika'nın en sanayileşmiş ekonomisi olan Güney Afrika, yılın ikinci çeyreğinde yüzde 0,6 büyüme beklentilerinin aksine yüzde 0,7 küçülerek 2009'dan beri ilk kez resesyona girdi. Ticaret savaşları da dikkate alındığında gelişmekte olan ülkelerdeki durgunluk ve resesyon eğiliminin küresel ekonomiyi de olumsuz etkilemesinden endişe ediliyor.

Uluslararası Enerji Ajansının (IEA) yayımladığı aylık petrol piyasası raporunda, küresel petrol arzının Ağustos'ta bir önceki aya göre günlük 80 bin varil artarak 100 milyon 50 bin varille rekor seviyeye ulaştığını açıkladı. Üretimi en fazla arttıran ülkeler Libya, Nijerya, Irak ve Suudi Arabistan olurken, İran ve Venezuela'da düşüş gözlemlendi. Petrol arzındaki artış eğilimi, küresel petrol fiyatlarının düşme eğilimini güçlendirebilir.

ABD

ABD'li yatırım bankası Morgan Stanley, yayınladığı güncel bir raporda Amerikan menkul kıymetler piyasasında düşüş eğilimine girildiğini belirtti. Söz konusu raporda, Amerikalı şirketlerin gelecek sene kar artışlarının yavaşlayacağı ve bunun beklenenden daha hızlı olacağı öngörülerine yer verildi.

Diğer taraftan, dünyanın en büyük yatırım yönetimi firmalarından Bridgewater Associates, ABD ekonomisinin 2 yıl içinde gerilemesinin öngörüldüğünü açıkladı. Yapılan açıklamaya göre, muhtemel krizin ana eksenini ekonomik koşullardan ziyade siyasi ve jeopolitik olaylar üzerinde temelleniyor. Muhtemel bir kriz Dolar'ın küresel ölçekte değer kaybıyla sonuçlanabilir.

Amerikan Merkez Bankası (FED) eski Başkanı Janet Yellen, Banka'nın sürdürmekte olduğu güncel faiz politikaları konusunda uyarıda bulundu. Yellen'in açıklamalarına göre FED politikaları ekonomide aşırı ısınma yaratabilir. Bu açıdan, büyümenin uzun vadede devam ettirilmesi için para politikasını yönetmek giderek zorlaşıyor.

Euro Bölgesi - AB

Euro Bölgesi'nde ekonomiye ilişkin endişeler yükseliyor. Avrupa Merkez Bankası (AMB), Euro Bölgesi ekonomisine yönelik büyüme tahminlerini 2018 ve 2019 yılları için sırasıyla yüzde 2,1'den yüzde 2,0'ye ve yüzde 1,9'dan yüzde 1,8'e revize etti. 2020 yılına yönelik büyüme tahmini ise değiştirilmeyerek yüzde 1,7'de sabit bırakıldı. Söz konusu aşağı yönlü revizyonda artan ekonomik risklerin yarattığı endişeler etkili oldu. Enflasyon tahmini ise söz konusu üç yıl için de değiştirilmeyerek yüzde 1,7'de sabit tutuldu.

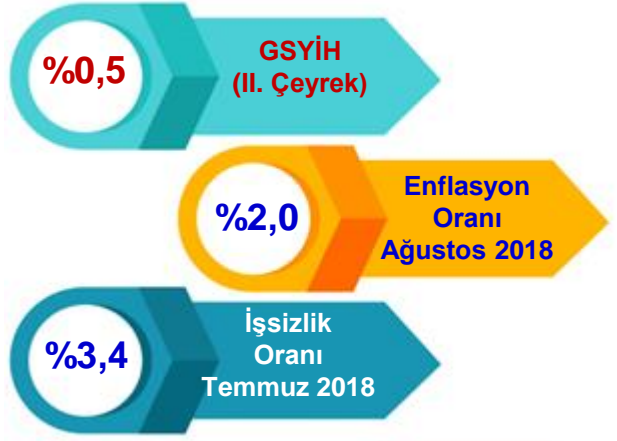
Euro Bölgesi'nde tüketici enflasyonunun Ağustos'ta artış eğilimini hızlandırması beklenirken, enflasyon bir önceki ayın gerisinde kalarak yüzde 2,0 düzeyinde gerçekleşti. Parasal teşviklerin durdurulmasına yönelik karar aşamasında bulunduğu bir dönemde enflasyonun yavaşlama eğilimine girmesi, politika değişimine sebep olabilir.

Diğer taraftan ekonomik güven, ticaret savaşları gerginliği ve politik risklerin yarattığı belirsizliklerin etkisiyle Ağustos'ta da gerileyerek düşüş eğilimini 8. aya taşıdı. Ekonomik güven endeksindeki düşüş, ekonomik istikrara ilişkin iyimserliğin azaldığını gösteren bir diğer etken olarak dikkat çekiyor.

ALMANYA

Almanya ekonomisi, Euro Bölgesi'ndeki ekonomik belirsizliklerin ve endişelerin varlığına rağmen, güçlü görünümünü koruyor. Ekonominin gidişatı hakkında önemli göstergelerden biri olan iflas eden şirket sayısı, 2018 ilk yarısında 2017'nin aynı dönemine göre yüzde 2,5 azaldı. İflaslardan en çok inşaat sektörü etkilendi. Diğer taraftan, Avrupa Ekonomik Araştırma Merkezi'nin (ZEW) yayınladığı yatırımcı beklentileri anket sonuçları, yatırımcı güveninin arttığını gösterdi.

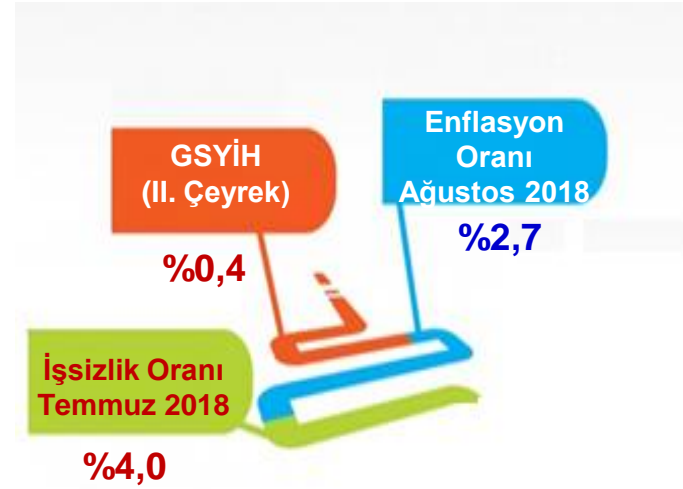
Ancak, söz konusu olumlu verilerin yanında ihracatta azalış yaşanması dikkat çekti. Güncel verilere göre ihracat Temmuz'da Haziran ayına göre yüzde 0,9 azalış kaydederken, ithalat yüzde 2,8 arttı.

İNGİLTERE

İngiltere'de Brexit sürecine ilişkin politik ve ekonomik belirsizlikler, gündem başlığı olmaya devam ediyor. Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, İngiltere'nin Brexit sürecine ilişkin AB ile anlaşmasının çok önemli olduğunu ve anlaşma olmaksızın gerçekleştirilecek bir ayrılmasının İngiltere ekonomisine zarar vereceğini açıkladı. Açıklamaya göre, böyle bir anlaşmazlık halinde Sterlin'de ciddi değer kayıplarıyla birlikte, enflasyonun yükselmesi ve reel gelirlerin azalması gibi olumsuzluklar ortaya çıkabilir.

İngiltere Merkez Bankası (BOE) gerçekleştirdiği güncel toplantıda, politika faizinde değişikliğe gitmeyerek yüzde 0,75 düzeyinde sabit tuttu. Diğer taraftan, varlık alım hedefi de değiştirilmeyerek 435 milyar Sterlin seviyesinde sabit tutuldu.

Ekonomi tahminlerine ilişkin de açıklamada bulunan BOE, tüketici harcamalarındaki eğilimin beklentilerden daha iyi durumda olduğunu gerekçe göstererek, 2018 üçüncü çeyrek büyüme tahminini yüzde 0,4'ten yüzde 0,5'e yükseltti.

JAPONYA

Japonya'da şirketlerin sermaye yatırımları 2018 2. çeyreğinde yükselişe geçerek yıllık bazda yüzde 12,8 arttı. 2007'den beri en güçlü yükselişi ifade eden söz konusu artışta, beklentilerin üzerinde seyreden ihracatın şirket karlarını artırması ve istihdam eksikliğinin şirketleri daha fazla teknoloji yatırıma yapmaya teşvik etmesi etkili oldu.

Ancak, ticaret savaşlarının olumsuz bir etkisi olarak sermaye harcamalarının üçüncü çeyrekte yavaşlayabileceğinden endişe duyuluyor.

Japonya Merkez Bankası (BOJ), Eylül ayı işlemlerinin sıklığındaki azalmayı dengelemek için vadesi 5 yıldan 10 yıla kadar olan tahvil alımlarını artırdığını açıkladı. Değişiklik kapsamında, BOJ alım teklifini 400 milyar Yen'den 450 milyar Yen'e yükseltti. Ancak, değişikliğe rağmen yatırımcıların yoğun tahvil alımı konusunda temkinli olmayı sürdürebilecekleri düşünülüyor.

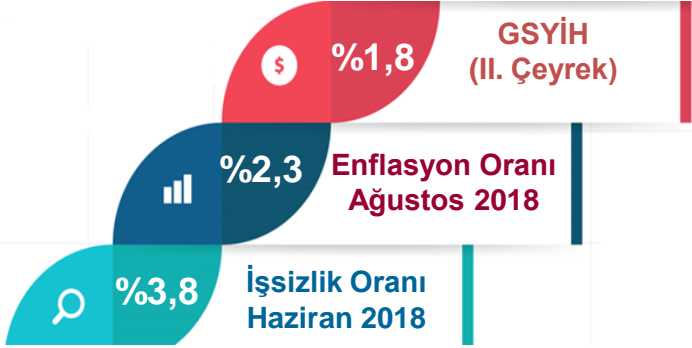

GELİŞMEKTE OLAN EKONOMİLER

ÇİN

Çin ve ABD arasında süregelen ticaret savaşlarına rağmen, Çin ekonomisi güçlü görünüm sergilemeye devam ediyor. Sanayi üretimi Ağustos'ta beklentileri karşılayarak yıllık bazda yüzde 6,1 artış kaydetti. Aynı dönemde, sabit sermaye yatırımları yüzde 5,3 artış gösterirken, perakende satışlar ise yüzde 9,0 yükseldi.

Diğer taraftan, Ağustos'ta tüketici enflasyonu yıllık bazda yüzde 2,3'lük artışla üçüncü ayda da hız kazanırken, üretici fiyatlarındaki artış yüzde 4,1 ile sınırlı kaldı.

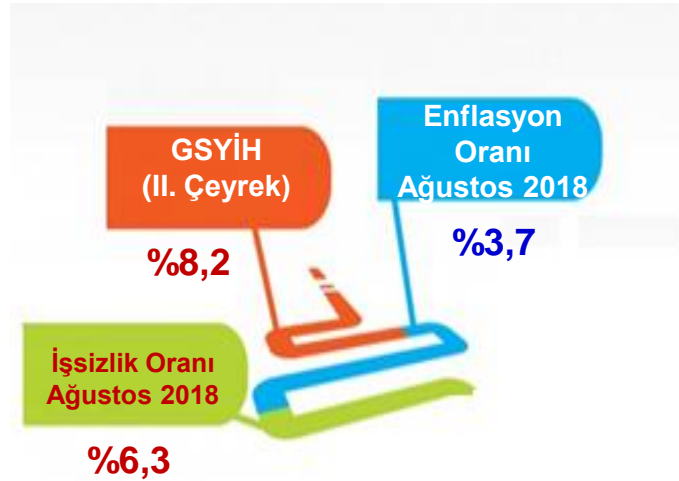
Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard&Poor's (S&P) Çin piyasasına girmeye hazırlanıyor. Çin'in 11 trilyon Dolar'lık tahvil piyasasında derecelendirme yapmak istediğini açıklayan S&P, söz konusu girişiminde özellikle Çin'in tahvil piyasasının Japonya'yı geçerek ikinci sıraya yükseleceğine yönelik öngörülerin etkili olduğunu belirtti. Çin'de yapılacak derecelendirme faaliyetlerinin daha fazla yabancı yatırımcıyı piyasaya çekeceği düşünülüyor.

HİNDİSTAN

Hindistan ekonomisi, 2018 2. çeyreğinde beklentilerin üzerinde bir gelişmeyle yıllık bazda yüzde 8,2 düzeyinde büyüme kaydetti. Aynı dönemde, gayrisafi katma değer ve imalat sanayi de beklentilerin üzerinde artarak, yıllık bazda sırasıyla yüzde 8,0 ve yüzde 13,5 düzeyinde büyüdü. Hindistan ekonomisine ilişkin güçlü veriler, bölge ve dünya ekonomisinin en önemli aktörlerinden biri olacağına ilişkin beklentileri güçlendiriyor.

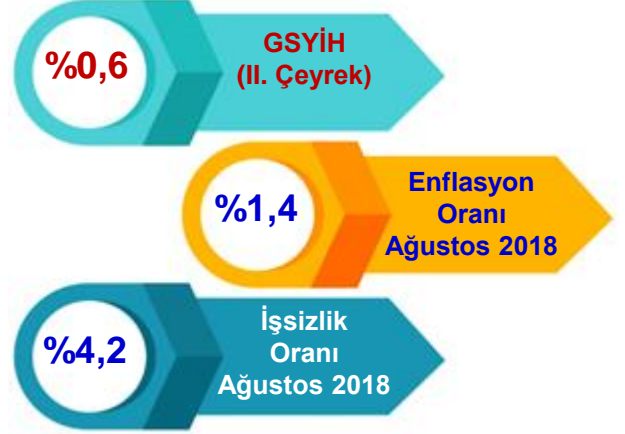
IMF, Hindistan Rupee'sindeki yılbaşından bu yana değer kaybının yüzde 7'ye kadar ulaştığını ve bunun ekonomiyi olumsuz etkileyebileceğini belirtti. IMF'ye göre özellikle Hindistan'ın petrol ve yakıt ithalatçısı olması, enerji fiyatlarını artırarak enflasyonist baskıya neden olabilir.

GÜNEY KORE

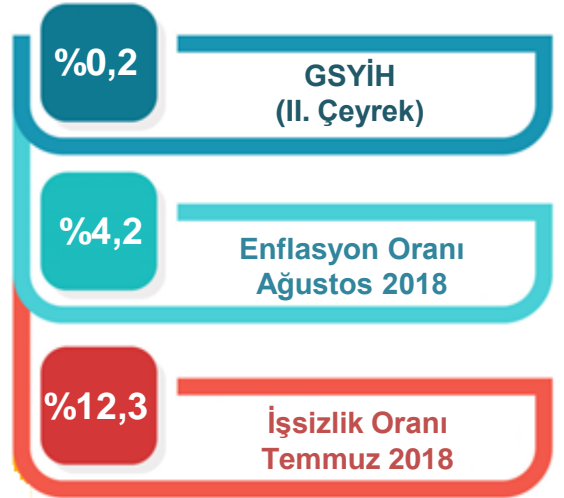
Güney Kore'de işsizlik oranı, Ağustos'ta beklentilerin üzerinde değer alarak yüzde 4,2'ye yükseldi ve son 8 yılın zirvesinde gerçekleşti. Bölgede politik istikrar eğilimine rağmen, işsizlikteki yükseliş endişe yaratıyor.

Güney Kore Merkez Bankası, gerçekleştirdiği güncel toplantıda politika faizini beklentilere uygun olarak yüzde 1,50 düzeyinde sabit tuttu. Ancak, ekonomideki yavaşlama eğilimleri Merkez Bankası'nın yakın gelecekte faiz politikasında değişikliğe gitmesine sebep olabilir. Güncel gelişmeleri değerlendiren ekonomistler, Güney Kore'nin uzun vadede düşük büyüme bandına sıkışacağından duydukları endişeyi dile getiriyorlar.

BREZİLYA

Brezilya'da Ekim ayında gerçekleştirilecek Başkanlık seçimleri yaklaşırken, piyasalar politik belirsizlikler odağında fiyatlanmaya başladı. Geçtiğimiz yıllarda siyasi belirsizliklerin de etkisiyle körüklenen ekonomik krizin tekrarlaması ihtimali, ciddi bir endişe kaynağı olarak beliriyor. Endişelerin etkisiyle Merkez Bankası 2018 ekonomik büyüme tahminini yüzde 1,5'den yüzde 1,4'e revize etti. 2019'a yönelik yüzde 2,5 büyüme tahmini ise korundu.

FED'in faiz artırımları ve Dolar'ın küresel ölçekte değer kazancı, diğer gelişmekte olan ülke ekonomilerine benzer şekilde Brezilya Real'ini de olumsuz yönde etkiliyor. Real'in yılbaşından bu yana yüzde 25 oranında değer kaybetmesi, Dolar karşısında son 2,5 yılın en düşük düzeye gerilemesine sebep oldu.

RUSYA

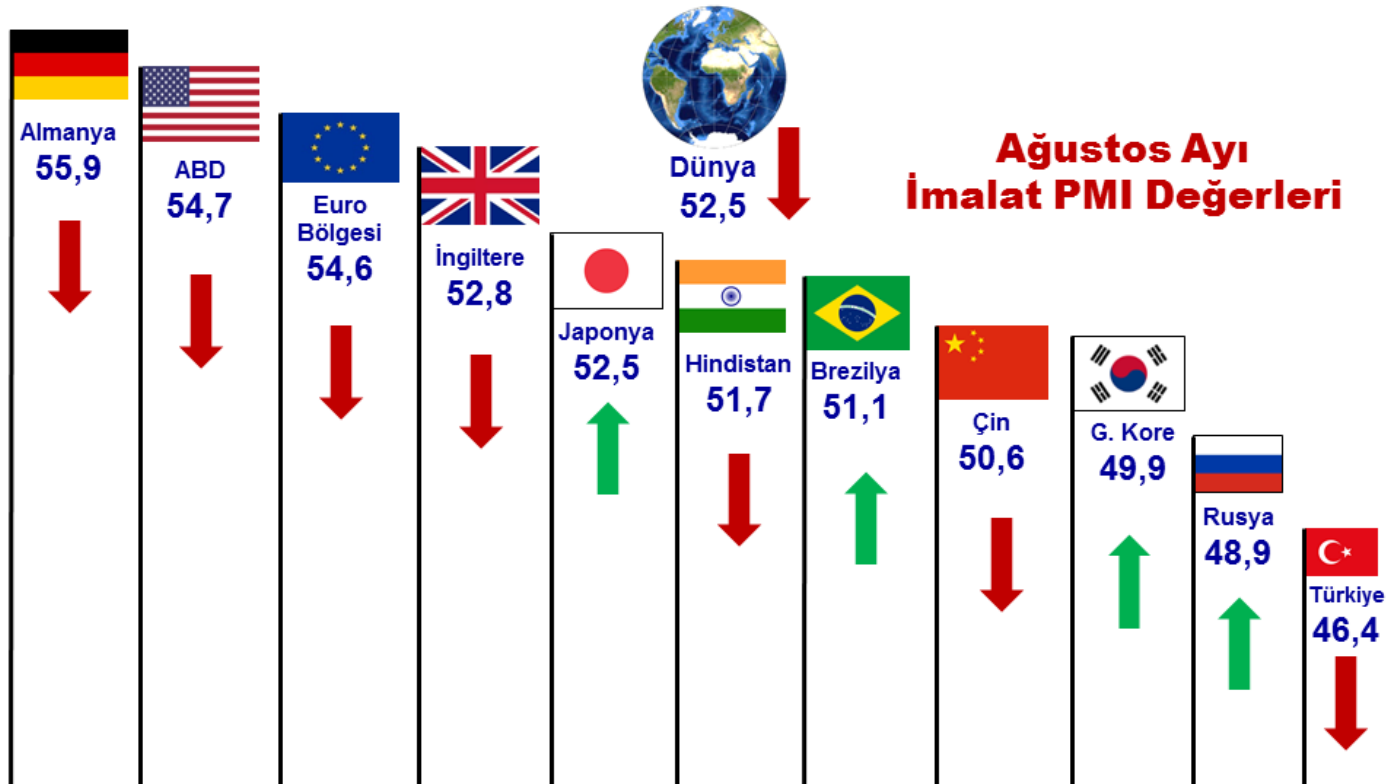
Rusya Merkez Bankası, beklenmedik bir karar aldı ve 4 yıl aranın ardından ilk kez faiz artırarak yüzde 7,50 düzeyine yükseltti. 25 baz puan düzeyinde gerçekleştirilen artırıma Rus Ruble'sindeki değer kaybı ve ABD yaptırımlarından kaynaklı enflasyon riskinin yükselmesi gerekçe gösterildi. Banka yetkililerinin açıklamasına göre politika yapıcılar ek faiz artırımlarının gerekliliğini de değerlendiriyorlar.

Rus bankalarının net karı, 2018'in ilk 8 aylık döneminde yıllık bazda yüzde 9,6 azalarak 901 milyar Ruble'ye geriledi. Bankacılık sektöründe devam eden mali yeniden yapılandırma çalışmaları, sektörde kar oranlarının düşmesine sebep oluyor.

%0,6**GSYİH
(II. Çeyrek)****%3,1****Enflasyon Oranı
Ağustos 2018****%4,6****İşsizlik Oranı
Ağustos 2018**

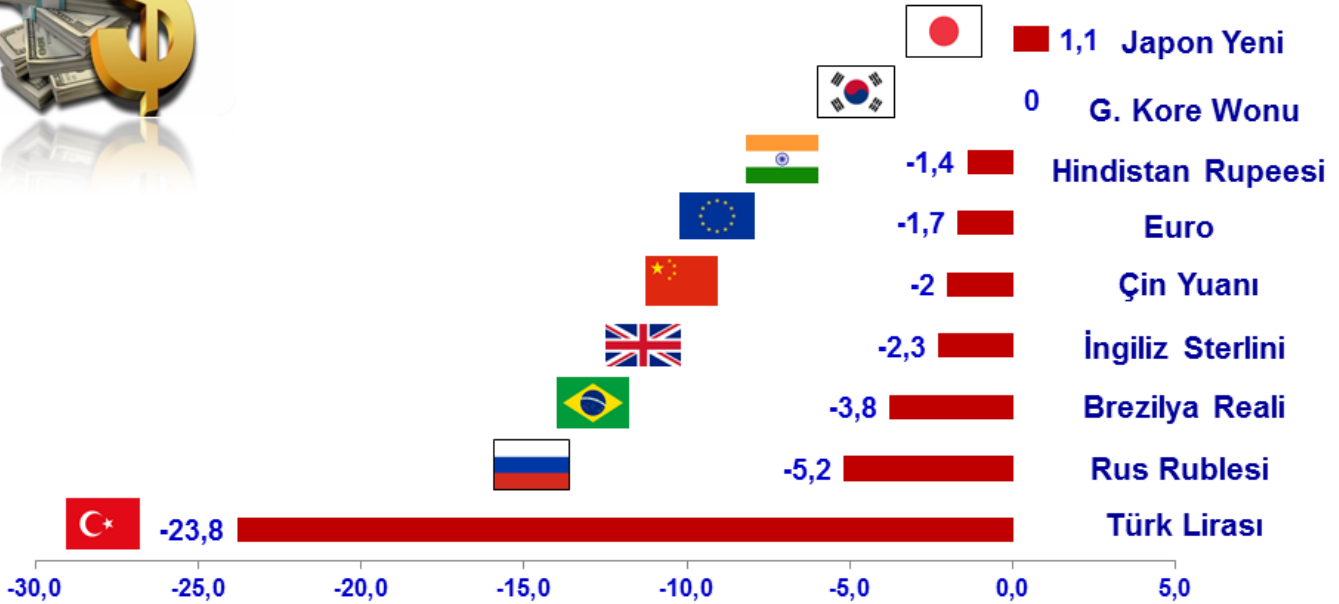
İMALAT PMI İNCELEMESİ (Ağustos 2018)

- Ağustos ayı İmalat PMI endeksinde, küresel ve bölgesel ölçekte düşüş eğilimi dikkat çekiyor.
- Almanya ve ABD düşüşe rağmen liderliğini korumaya devam etti.
- İngiltere’de son 25 ayın, Çin’de ise son 14 ayın en düşük değeri gözlemlendi.
- En düşük imalat PMI değerleri Türkiye ve Rusya’da kaydedildi.

DÖVİZ KURLARI İNCELEMESİ (AĞUSTOS 2018)

- Ağustos ayında Dolar, özellikle gelişmekte olan ülkelerin para birimleri karşısında değer kazanmaya devam etti.

TEKNOLOJİ GÜNDEMİ

- Yapay zekanın sağlık sektöründeki kullanımı giderek yaygınlaşıyor. Konuyla ilgili güncel olarak gerçekleştirilen kanser hücrelerinin tespit edilmesi ile ilgili bir deneyde yapay zeka teknolojisinin yüzde 97 doğruluk oranıyla başarılı olduğu ve bu oranla insanları geride bıraktığı açıklandı.
- Yapay zekanın bir diğer kullanım alanı ise eğitim sistemi. Hollanda'da okullarda, çocukların küçük yaşlardan itibaren doğru okul seçimi ve kariyer planlaması için yapay zeka kullanılmaya başlandı. Çalışmalar kapsamında yapay zeka çocukların yeteneklerini ve ilgi alanlarını baz alarak gelecekte için en uygun okul ve eğitim seçimini yapabiliyor.
- Uzay turizmine yönelik çalışmalar hız kazanırken, ilk turistik uzay yolculuğu için geri sayım başladı. SpaceX tarafından 2023'te gerçekleştirilmesi planlanan yolculukta ilk uzay turistinin Japon iş insanı Yusaku Maezawa olacağı açıklandı.
- Çin uzaya yönelik çalışmalarını ara vermeden sürdürüyor. Beijing merkezli özel I- Space şirketinin kendi roketiyle uzaya üç uydu göndermesiyle Çin özel sektör yapımı bir roket ilk kez uzaya taşındı. Söz konusu gelişme, Çin uzay sanayi için de önemli bir atılım olarak kabul ediliyor.

- Sürücüsüz araç teknolojileri çalışmaları hız kazanıyor. BMW tarafından yürütülen otonom motosiklet test sürüşleri başarıyla sonuçlandı. Sürücüsüz motosiklet, keskin virajlarda da dahil olmak üzere dönüş ve manevra sağlayabiliyor. Diğer taraftan, Norveçli bir şirketin ürettiği sürücüsüz robot tekne, dünyanın en zor rotalarından biri olarak bilinen Kanada İrlanda okyanus rotasını aşmayı başardı.
- Diğer taraftan uçan araç teknolojilerinin ticarileştirilmesi ve insanların hizmetine sunulması çalışmaları da devam ediyor. Uber'in, 2023'de resmen hayata geçirmeyi planladığı ve Uber Air adını verdiği uçan taksi hizmetinin ilk uygulanacağı şehirler Delhi, Tokyo, Mumbai, Seul, Sydney ve Taipei olarak açıkladı.
- Samsung, akıllı dijital araçlar teknolojileri ile birlikte, sanal ve artırılmış gerçeklik çalışmalarına da hız kazandı. Çalışmalar doğrultusunda, son teknolojiyle donatılmış sanal gerçeklik gözlüğünün yakında tanıtımının yapılması bekleniyor.
- Robotların, Türkiye iş hayatında kullanımları yaygınlık kazanıyor. Bu kapsamda, bir banka robotik süreç otomasyonunu başlattığını açıklayarak ilk robotu işe aldı. İnsandan 3 kat daha hızlı düzeyde, 7 gün 24 saat yüzde 100 verimlilikle çalışabildiği açıklanan robot, insanın yaptığı tüm bankacılık işlemlerini hatasız yerine getirebiliyor.

BÜYÜME

2018/II

TÜRKİYE'DEKİ GÜNCEL EKONOMİK GELİŞMELER

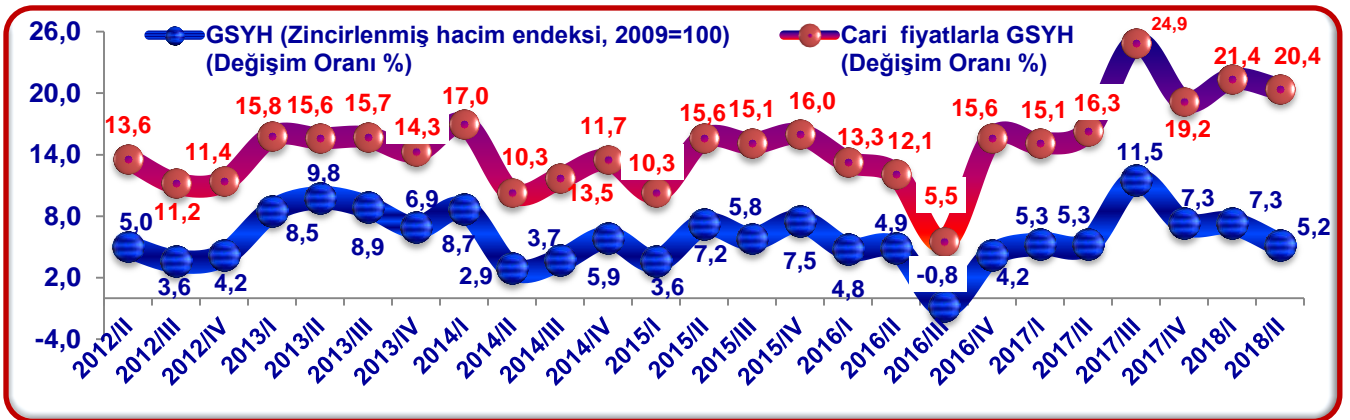
	Cari fiyatlarla GSYH (Milyon TL)	GSYH (Zincirlen. hacim endeks, 2009=100)	Zincirlenmiş hacim endeksi ve değişim oranları		Yerleşik hanehalkların ve hanehalkına hizmet eden kar amacı olmayan kuruluşların tüketimi (%)	Devletin Nihai Tüketim Harcamaları (%)	Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu (%)	Mal ve Hizmet İhracatı (%)	(Eksi) Mal ve Hizmet İthalatı (%)
			Gelişme Hızı (%)	İmalat Sanayi Gelişme Hızı (%)					
2017/I	649.272	147,5	5,3	5,6	4,5	9,0	3,9	10,0	0,9
2017/II	734.426	164,0	5,3	5,9	3,1	-1,8	7,7	11,0	2,2
2017/III	831.879	180,4	11,5	16,8	10,3	7,6	12,8	17,7	15,0
2017/IV	890.960	186,1	7,3	8,8	6,3	5,9	6,6	9,2	22,8
2017/YILLIK	3.106.537	169,5	7,4	9,1	6,1	5,0	7,8	11,9	10,3
2018/I	787.974	158,2	7,3	8,7	9,3	4,9	7,9	0,7	15,4
2018/II	884.004	172,5	5,2	4,7	6,3	7,2	3,9	4,5	0,3

Büyüme oranı; 2018 yılının ikinci çeyreğinde büyüme, %5,2 ile piyasa beklentilerinin paralelinde gerçekleşirken, ilk çeyrek büyümesi %7,3 olarak revize edildi. 2018 yılı ilk yarıda ise, %6,2 olarak kaydedildi. Özel tüketim ve yatırım harcamaları ile iç tüketim büyümeye güçlü katkı sağladı.

2018 yılı ikinci çeyrekte büyümeye kamu tüketim harcamaları sınırlı bir katkıda bulunurken, özel tüketim harcamaları 3,8 puan katkı sağladı. Dayanısız ve yarı dayanıklı tüketim malları öne çıkarken, dayanıklı tüketim malları ivme kaybetti.

Enerji ve altın ithalatındaki artış ile net ihracat büyümeyi daraltıcı yönde baskıladı. TL'deki değer kaybı ihracatı güçlendirirken, ithalatta ivmenin zayıflamasına yol açtı. Bu bağlamda ihracat ikinci çeyrekte büyümeye 1 puan katkı sağladı. Aynı dönemde yatırım harcamaları yaklaşık 1,2 puan ile büyümeye katkı sağladı. 2018 yılı ikinci çeyrekte zayıflayan makine ve teçhizat yatırımları %0,6 oranında ve inşaat yatırımları %6,6 oranında arttı. 2018 yılı ikinci çeyrekte sektörel olarak %8 ile en yüksek büyümeyi hizmetler sektörü sağladı. Sanayi sektörü %4,3 ve inşaat sektörü %0,8 büyürken, tarım sektörü %1,5 oranında küçüldü.

İç ve dış talebin desteklediği büyüme, bir yandan artan ithalat tarafından baskılanırken, bir yandan yatırımların ivme kaybetmesinden oldukça etkilenmektedir. TCMB'nın faiz artırımlarının ve kurlardaki yükselişin, üretimi ve dolayısıyla ekonomik aktiviteleri sınırlandıracağı ve büyümenin önümüzdeki çeyreklerde ivme kaybetmesi öngörülmektedir.

ENFLASYON

AĞUSTOS 2018

Enflasyon oranı; 2018 yılı

Ağustos ayı enflasyon oranı; yıllık TÜFE'de %17,90, Yİ-ÜFE'de %32,13 oranında gerçekleşerek son 14 yılın zirvesine ulaştı. Bir önceki aya göre TÜFE'de %2,30 oranında ve Yİ-ÜFE'de %6,60 oranında artış yaşandı.

Yıllık en yüksek artış TÜFE'de %27,13 ile ulaştırma grubunda gerçekleşti. Ayrıca TÜFE'de bir önceki yılın aynı ayına göre; ev eşyası %23,76, çeşitli mal ve hizmetler %23,23, gıda ve alkolsüz içecekler %19,75 ve konut %16,30 ile en çok artışın olduğu diğer gruplar olarak dikkat çekti.

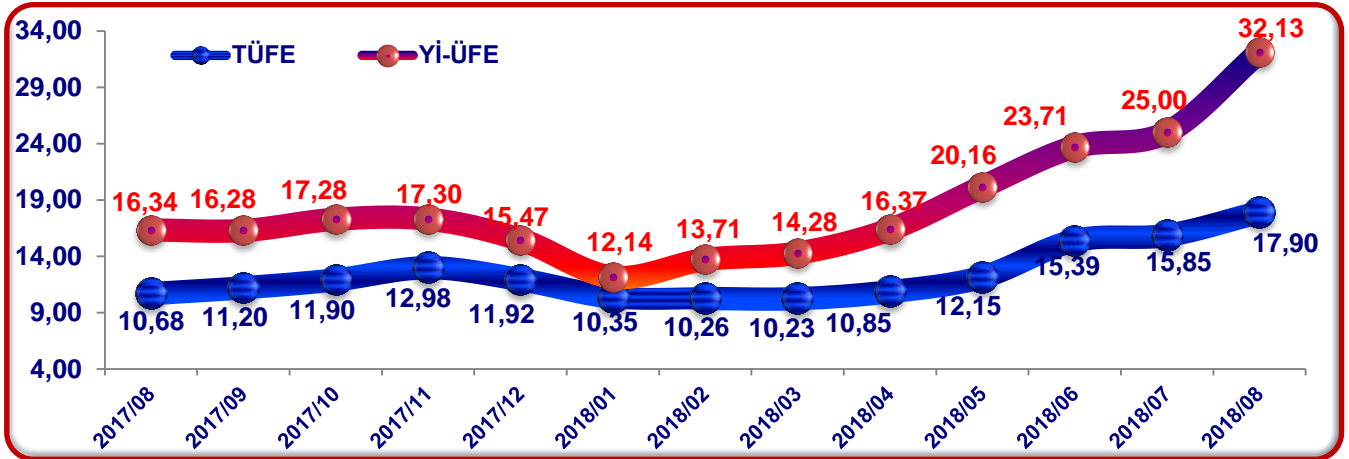
İstatistiki bölgelere göre yapılan ayırmda; İzmir'de TÜFE, bir önceki yılın aynı ayı için %18,34 ve on iki aylık ortalamalara göre %13,49 oranında artış gösterdi.

Yİ-ÜFE alt kalemleri bazında bir önceki aya göre; sanayinin dört sektöründen madencilik ve taşocakçılığı sektörü %5,69 oranında, imalat sanayi sektörü %7,31 oranında, su sektörü %1,52 artarken; elektrik ve gaz sektörü %1,20 oranında azaldı. Yıllık bazda imalat sanayideki artış, genel artışın da üstünde %33,29 oldu.

	TÜFE		Yİ-ÜFE		YD-ÜFE	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Yıllık (%)	10,68	17,90	16,34	32,13	23,98	59,12
Yıllık Ort. (%)	9,66	12,61	12,05	18,78	18,48	44,88
Aylık (%)	0,52	2,30	0,85	6,60	0,87	18,16

Kaynak: TÜİK

Yıllık Değişim Oranları (%)

SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

TEMMUZ 2018

Arındırılmamış Sanayi Üretim

Endeksi; bir önceki yılın aynı ayına

göre 2018 yılı Temmuz ayında %7,8 oranında, takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi yıllık bazda %5,6 oranında yükseldi.

Toplam Sanayi

Madencilik ve taşocakçılığı

İmalat Sanayi

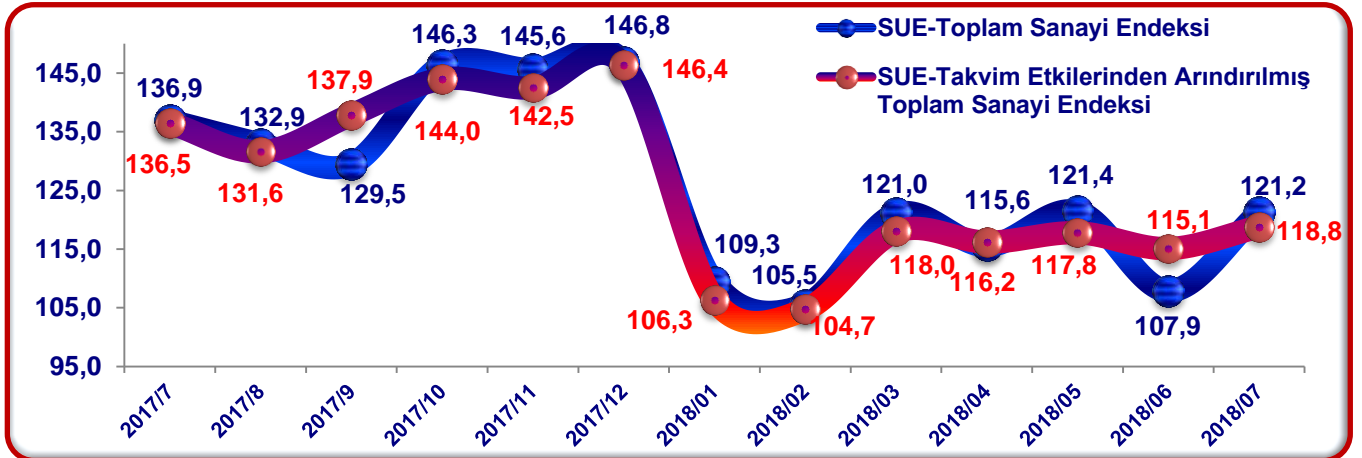
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim Ürt. ve Dağıtım

	Arındırılmamış		Takvim etkisinden Arındırılmış		Mevsim ve takvim etkisinden Arındırılmış	
	Endeks	Değişim Yıllık (%)	Endeks	Değişim Yıllık (%)	Endeks	Değişim Yıllık (%)
Toplam Sanayi	121,2	7,8	118,8	5,6	118,5	3,5
Madencilik ve taşocakçılığı	123,3	10,6	120,7	8,5	113,0	-1,9
İmalat Sanayi	119,9	8,2	117,3	5,6	118,6	3,9
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim Ürt. ve Dağıtım	134,8	3,0	133,7	3,0	120,2	2,2

Kaynak: TÜİK

Takvim etkisinden arındırılmış verilerle sanayinin alt sektörlerine baktığımızda; 2018 yılı Temmuz ayında bir önceki yılın aynı ayına göre, madencilik ve taşocakçılığı sektörü %1,9 oranında azalırken, imalat sanayi sektörü %3,9 oranında ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü %2,2 oranında arttı. Ana sanayi gruplarından 2018 yılı Temmuz ayında mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi'nde, bir önceki aya göre en fazla artış; %5,8 ile dayanıklı tüketim malında gerçekleşti.

İmalat sanayinin alt sektörlerine baktığımızda; aynı dönemde en fazla artış ise, %14,8 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatında gerçekleşti. Bu artışı %14,3 ile diğer ulaşım araçlarının imalatı, %8,8 ile elektrikli teçhizat imalatı ve %8,3 ile kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı izledi. En fazla azalış; %10,3 ile tütün ürünleri imalatında gerçekleşti. Ardından %2,4 ile kağıt ve kağıt ürünleri imalatı, %2,1 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı ve %0,4 ile açağ, açağ ve mantar ürünleri imalatı geldi.

Araştırma Müdürlüğü

Eylül 2018

HANE HALKI İŞGÜCÜ VERİLERİ HAZİRAN 2018

TOPLAM

2017

2018

İşsizlik oranı, 15 ve üstü yaş grubunda; 2018 yılı Haziran ayı işsizlik oranı geçen yılın aynı ayına göre değişmeyerek %10,2 oranında gerçekleşirken, istihdam edilen kişi sayısı 611 bin ve işsiz sayısı 64 bin kişi arttı. İşsizlik oranı; erkeklerde %8,7 kadınlarda %13,2 oranında kaydedildi.

	2017	2018
15 yaş ve daha yukarı yaştakiler		
Nüfus (Bin kişi)	59.855	60.626
İşgücü (Bin kişi)	31.954	32.629
İstihdam (Bin kişi)	28.703	29.314
Tarım	5.757	5.624
Tarım dışı	22.946	23.690
İşsiz (Bin kişi)	3.251	3.315
İşgücüne dahil olmayanlar (Bin kişi)	27.901	27.997
İşgücüne katılma oranı (%)	53,4	53,8
İstihdam oranı (%)	48,0	48,4
İşsizlik oranı (%)	10,2	10,2
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,2	12,1
15-64 yaş grubu		
İşgücüne katılma oranı (%)	58,6	59,2
İstihdam oranı (%)	52,5	53,1
İşsizlik oranı (%)	10,4	10,4
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,3	12,2
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı (%)	20,6	19,4
Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı (%)*	24,0	24,3

Kaynak: TÜİK- Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri

*Çalışmayan, eğitim (örgün ve yaygın) görmeyen gençlerin, toplam genç nüfus içindeki oranıdır.

Tarım dışı işsizlik oranı %12,1, işsiz sayısı 3 milyon 315 bin kişi oldu. Genç nüfusta işsizlik oranı %19,4 seviyesine geriledi.

2018 yılı Haziran ayında istihdam edilenlerin %19,2'si tarım, %19,6'sı sanayi, %7,2'si inşaat ve %54'ü hizmetler sektöründe gerçekleşti.

İSTİHDAMIN GELİŞİMİ (Bin kişi, 15+ yaş)

Haziran 2018	İSTİHDAMIN GELİŞİMİ (Bin kişi, 15+ yaş)				TOPLAM
	SANAYİ	TARIM	İNŞAAT	HİZMETLER	
Erkek	4.355	3.048	2.034	10.668	20.106
Kadın	1.381	2.576	77	5.175	9.208
Toplam	5.737	5.624	2.110	15.843	29.314

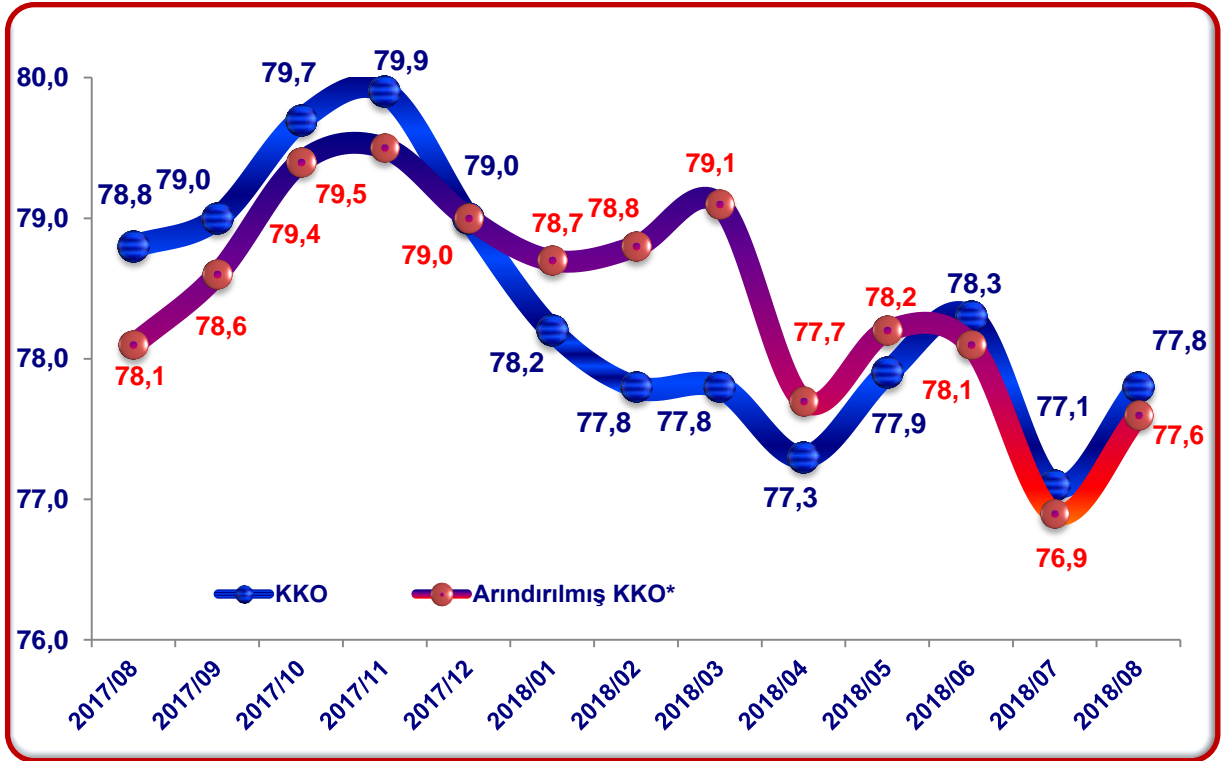
Kaynak: TÜİK

KAPASİTE KULLANIM ORANI TEMMUZ 2018

Kapasite kullanımı, 2018 yılı Ağustos ayında Kapasite Kullanımı bir önceki aya göre 0,7 puan artarak %77,8 seviyesinde gerçekleşti.

Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri %88,44, ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç) %86,26, kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı %85,48 ve motorlu kara taşıtı, treyler ve yarı treyler (yarı römork) imalatı %84,23 ile 2018 yılı Ağustos ayını en yüksek kapasite ile kapatan sektörler oldu.

Kaynak: TCMB

ÖDEMELER DENGESİ TEMMUZ 2018

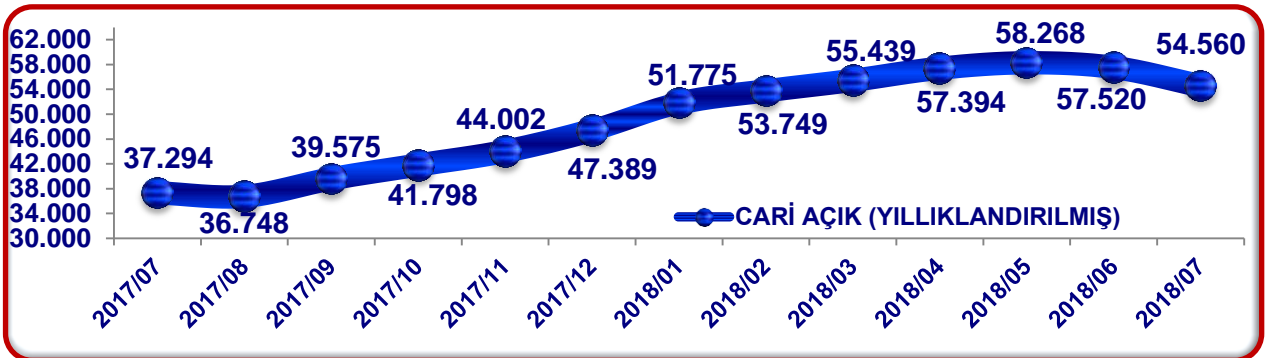
	Temmuz		Ocak-Temmuz		Değişim Oranı (%)
	2017	2018	2017	2018	
CARİ İŞLEMLER HESABI	-4.711	-1.751	-26.009	-33.133	-54.560
SERMAYE HESABI	11	0	12	31	35
FİNANS HESABI	-4.563	1.232	-31.533	-21.489	-36.510
Doğrudan Yatırımlar (net)	-1.135	-707	-4.502	-3.548	-7.235
Portföy Yatırımlar (net)	-532	279	-17.999	426	-6.051
Diğer Yatırımlar (net)	-497	-764	-4.233	-13.032	-14.481
Rezerv Varlıklar (net)	-2.399	2.424	-4.799	-5.335	-8.743
Net Hata ve Noksan	137	2.983	-5.536	11.613	18.015

Cari işlemler açığı; 2018 yılı Temmuz ayında geçen yılın aynı ayına göre, dış ticaret açığındaki ve parasal olmayan altın ithalatındaki düşüş ve turizm gelirlerindeki toparlanmanın etkisiyle %63 azalarak 1,75 milyar Dolar ile piyasa beklentileri doğrultusunda gerçekleşti. 2018 yılı Ocak-Temmuz döneminde geçen yılın aynı dönemine göre %27 artarak, 33,1 milyar Dolar kaydedildi. Cari açık, 12 aylık kümülatifte ise, 2018 yılı Temmuz ayında geçen yılın aynı ayına göre %46 oranında artarken, 54,6 milyar Dolar ile son 5 ayın en düşük seviyesinde gerçekleşti.

2018 yılı Temmuz ayında doğrudan yatırımlarda 707 milyon Dolar sermaye girişi yaşandı. Haziran ayında yüklü bir sermaye çıkışı yaşanan diğer yatırımlarda 764 milyon Dolar ile Temmuz ayında tekrardan sermaye girişi kaydedildi. Portföy yatırımları 279 milyon Dolar ile altı aydır devam eden sermaye çıkışını bu ay da sürdürdü.

Son iki aydır azalan rezerv varlıklar, Temmuz ayında 2,4 milyar Dolar arttı. Bu ay net hata ve noksan kaleminde ise, 3 milyar Dolar sermaye girişi kaydedildi. 2018 yılı Ocak-Temmuz döneminde rezerv varlıklar ve net hata ve noksan kalemi 17 milyar Dolar ile yaklaşık %50'nin üzerinde cari açığın finansmanına katkı sağlamış oldu.

Devletin sıkı para ve maliye politikalarının kapsamında alınacak tedbirlerle iç talebin baskılanacağı, kur ve faizlerin yukarı yönlü seyretmesi ile dış ticaret ve cari açığındaki daralmanın devam edeceği öngörülmektedir.

GÜVEN ENDEKSLERİ VE BÜTÇE

Reel Kesim Güven Endeksi; 2018 yılı Ağustos ayında, 6,3 puan azalarak 96,4 ile son 4 yılın en düşük seviyesinde kaydedildi.

Tüketici Güven Endeksi, 2018 yılı Ağustos ayında 6,5 puan azalarak 68,3 ile 2017 yılı Ekim ayından bu yana en düşük seviyesine geriledi.

Ekonomi Güven Endeksi; tüketici güven endeksi ve mevsim etkilerinden arındırılmış reel kesim (imalat sanayi), hizmet, perakende ticaret ve inşaat sektörleri güven endekslerinin alt endekslerinin ağırlıklandırılarak birleştirilmesi ile oluşturulmakta olup, 2018 yılı Ağustos ayında 83,9 ile son 9,5 yılın en düşük seviyesinde gerçekleşti.

	REEL KESİM	TÜKETİCİ	EKONOMİ
	GÜVEN ENDEKSİ	GÜVEN ENDEKSİ	GÜVEN ENDEKSİ
2017			
Ağustos	110,7	71,1	106,0
Eylül	111,6	68,7	102,8
Ekim	109,5	67,3	101,4
Kasım	106,3	65,2	97,9
Aralık	103,3	65,1	95,0
2017 Yıllık	108,0	68,6	98,2
2018			
Ocak	108,3	72,3	104,9
Şubat	110,8	72,3	103,0
Mart	111,9	71,3	100,2
Nisan	111,2	71,9	98,3
Mayıs	109,9	69,9	93,5
Haziran	104,6	70,3	90,4
Temmuz	102,7	73,1	92,2
Ağustos	96,4	68,3	83,9

BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ

Bütçe; 2017 yılı Ocak-Ağustos döneminde 25,2 milyar TL, 2018 yılı Ocak-Ağustos döneminde 50,8 milyar TL açık verdi. Aynı dönemde bütçe gelirleri %18,9 oranında artarak 485,7 milyar TL, bütçe giderleri ise %23,7 oranında artarak 536,5 milyar TL olarak kaydedildi.

2018 yılı Ocak-Ağustos döneminde vergi gelirleri; bir önceki yılın aynı ayına göre %19,4 oranında artarak 410,1 milyar TL seviyesine ulaştı. Faiz hariç giderler %22,9 oranında artarak 486,3 milyar TL olarak gerçekleşti. 2017 yılı Ocak-Ağustos döneminde 13 milyar TL faiz dışı fazla verilmişken, bu yılın aynı döneminde 559 milyon TL faiz dışı açık verildi.

	Ocak-Ağustos (Milyon TL)		Değişim Oranı (%)
	2017	2018	
Bütçe Giderleri	433.836	536.498	23,7
Faiz Hariç Giderler	395.658	486.295	22,9
Faiz Giderleri	38.179	50.203	31,5
Bütçe Gelirleri	408.652	485.736	18,9
Vergi Gelirleri	343.511	410.115	19,4
Bütçe Dengesi	-25.184	-50.763	-101,6
Faiz Dışı Denge	12.994	-559	-104,3

Kaynak: TCMB

DIŞ TİCARET VERİLERİ TEMMUZ 2018

2018 yılı Temmuz ayında ihracat, 2017 yılı aynı dönemine göre, %11,6 oranında artışla 14,1 milyar Dolar yükselirken; ithalat da %6,7 oranında azalarak 20,1 milyar Dolar seviyesine geriledi.

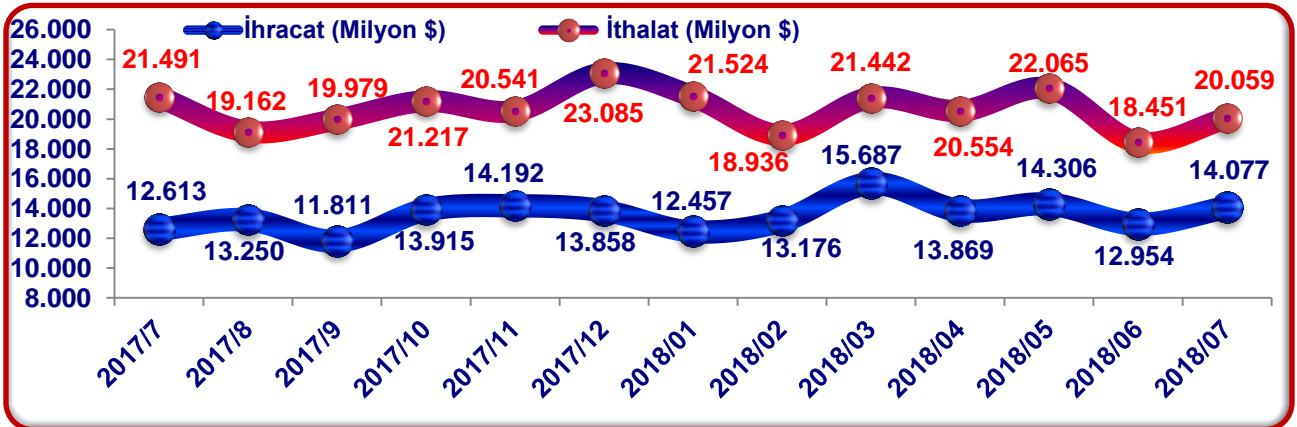
Diş ticaret açığı 2018 yılı Temmuz ayında, geçen yılın aynı dönemine göre %32,6 oranında azalarak 5,9 milyar Dolar kaydedildi. 2017 yılı Temmuz ayında %47,4 olan Avrupa Birliği'nin (AB) ihracattaki payı, 2018 yılı Temmuz ayında %48,7, AB'ye yapılan ihracat 6,8 milyar Dolar gerçekleşti.

	İhracat (FOB)		İthalat (CIF)		Ara Malları İthalatı		Dış Ticaret Dengesi		İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)
	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	
Oca.-Tem. 2017	89.988	10,5	129.811	13,5	96.182	25,3	-39.823	21,0	69,3
Oca.-Tem. 2018	96.272	7,0	143.023	10,2	108.379	12,7	-46.751	17,4	67,3
Temmuz 2017	12.612	28,0	21.491	46,3	15.919	62,3	-8.879	83,3	58,7
Temmuz 2018	14.077	11,6	20.059	-6,7	15.198	-4,5	-5.982	-32,6	70,2

Kaynak: TÜİK

2018 yılı Temmuz ayında fasıllar düzeyinde en büyük ihracat kalemi, "Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (2.388 milyon \$) olurken; bu fasılı "kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (1.313 milyon \$); "demir ve çelik" (960 milyon \$); "örme giyim eşyası ve aksesuarı" (814 milyon \$) ve "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (668 milyon \$) izledi. "Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar" (4.099 milyon); "kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (2.390 milyon \$); "demir ve çelik" (1.593 milyon \$); "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (1.441 milyon \$) ve "motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (1.227 milyon \$) ile en yüksek ithalat yapılan fasıllar oldu.

2018 yılı Temmuz ayında İzmir'in ihracatı 2017 yılı Temmuz ayına göre, %16,42 oranında artarak 834 milyon Dolar, ithalatı da %8,36 oranında artarak 863 milyon Dolar olarak gerçekleşti. 2018 yılı Temmuz ayında Ege Bölgesi'nin ihracatı 2017 yılı Temmuz ayına göre, %15,49 oranında artarak 1,43 milyar Dolar, ithalatı da %2,26 oranında azalarak 1,32 milyar Dolar olarak kaydedildi.

Araştırma Müdürlüğü
Eylül 2018

**TEMEL EKONOMİK
GÖSTERGELER TABLOSU:
TÜRKİYE**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018/II
BÜYÜME						
GSYH (Cari Fiyatlarla) (Milyon TL)	1.809.713	2.044.466	2.338.647	2.608.526	3.106.537	884.004
Büyüme Oranı (Zincirlenmiş Hacim End. göre) (%)	8,5	5,2	6,1	3,2	7,4	5,2
İmalat Sanayi (Zincirlenmiş Hacim End.) (%)	9,3	6,1	5,9	3,8	9,1	4,7
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM						
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	25.524	25.933	26.621	27.205	28.189	29.314
İstihdam Oranı (%)	45,9	45,5	46,0	46,3	47,1	48,4
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	2.747	2.853	3.057	3.330	3.454	3.315
İşsizlik Oranı (%)	9,7	9,9	10,3	10,9	10,9	10,2
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	12	12	12,4	13	13,1	12,1
ENFLASYON (%)						
Yİ-ÜFE (yıllık)	2,45	6,97	6,36	5,71	9,94	32,13
YD-ÜFE (yıllık)	-1,13	16,15	2,63	10,9	17,73	59,12
TÜFE (yıllık)	6,16	7,4	8,17	8,81	8,53	17,90
DIŞ TİCARET (Milyon \$)						
İhracat	151.803	157.610	143.889	142.544	157.020	96.272
İthalat	251.661	242.177	207.234	198.617	233.800	143.023
Dış Ticaret Dengesi	-99.859	-84.567	-63.395	-56.073	-76.780	-46.751
Cari İşlemler Dengesi	-63.621	-43.597	-32.118	-32.615	-47.100	-33.133
TEŞVİKLİ YATIRIMLAR						
Teşvikli Yatırımlar (Milyon TL)	94.438	64.468	98.935	98.312	179.316	65.877
Teşvikli Yatırımlar (Belge Adedi)	4.589	3.884	4.508	5.109	7.442	2.921
KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER (Adet)						
Kurulan Şirket Sayıları	108.930	126.635	114.691	106.447	118.021	76.806
Kapanan Şirket Sayıları	37.273	39.051	32.762	31.928	32.706	18.364
ULUSLARARASI DOĞRUDAN YABANCI SERMAYELİ YATIRIMLAR						
Şirket Sayısı (Adet)	3.762	4.678	5.570	5.575	6.137	2.378
Yatırım Tutarı (Milyon \$)	10.523	8.632	12.077	7.534	7.450	1.689
DÖVİZ POZİSYON AÇIĞI (Milyar \$)						
Reel Kesimin Döviz Pozisyon Açığı	-179,0	-180,3	-205,5	-207,7	-222,4	215,9
BORÇLANMA (Milyar \$)						
Dış Borç Stoku	392,3	405,3	399,7	408,7	454,3	466,7
Kamu	118,9	121,3	116,6	123,3	136,4	140,9
Özel	268,1	281,6	281,7	284,6	317,2	325,1
KREDİLER (Milyar \$)						
Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu	212,1	214,7	216,7	239,1	240,8	221,6
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ (Yıllık Ortalama % Değ.) Takv. Etk. Arındırılmış						
2013	2014	2015	2016	2017	Tem.18	
Toplam Sanayi	3,5	3,5	2,9	1,8	6,3	5,6
İmalat Sanayi	4,4	3,1	3,3	1,4	6,4	5,6
KAPASİTE KULLANIMI (%)						
Kapasite Kullanım Oranı	76,7	75,0	76,8	77,4	78,5	77,8
GÜVEN ENDEKSLERİ						
2013	2014	2015	2016	2017	Ağu.18	
Reel Kesim Güven Endeksi	106,6	104,6	103,5	105,2	104,9	96,4
Tüketici Güven Endeksi	76	72,5	66,3	69,5	68,6	68,3
Ekonomi Güven Endeksi	103,9	99,0	96,6	93,9	98,6	83,9
SANAYİ CİRO ENDEKSİ						
2013	2014	2015	2016	2017	Tem.18	
Sanayi Ciro Endeksi (Arındırılmamış)	77,7	89,8	100,0	109,1	141,4	191,0
Elektrik Enerjisi Üretimi (Gwh)						
2013	2014	2015	2016	2017	Oca.-Haz. 18	
Elektrik Enerjisi Üretimi (Gwh)	240.154	251.963	261.783	274.408	292.574	143.153
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (Milyon TL)						
2013	2014	2015	2016	2017	Oca.-Ağu.18	
Bütçe Dengesi	-18.543	-23.370	-23.525	-29.258	-47.373	-50.763
PROTESTOLU SENET						
2013	2014	2015	2016	2017	Oca.-Tem. 18	
Protesto Edilen Senet Sayısı (Bin Adet)	1.092	1.004	1.000	1.017	940	508
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	7.494	8.221	10.081	12.288	12.686	9.423
KARŞILIKSIZ ÇEK (Bin Adet)						
2013	2014	2015	2016	2017	Oca.-Tem. 18	
Karşılıksız işlemi yapılan Çek Adedi	748	674	776	778	435	250
Karşılıksız işlemi yapıldıktan sonra ödenen Çek Adedi	301	239	229	232	121	49
BORSA VE DÖVİZ						
2013	2014	2015	2016	2017	Ağu.18	
BIST 100 Endeksi	77.315	76.306	79.901	77.587	100.439	92.723
Euro/\$	1,33	1,33	1,11	1,11	1,13	1,15

Kaynak: TÜİK, TCMB, RİSK MERKEZİ, BUMKO, T.C. EKONOMİ BAKANLIĞI, HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI, BORSA İSTANBUL, TOBB, TEİAŞ-EPDK

Araştırma Müdürlüğü

Eylül 2018

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU: İZMİR

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
NÜFUS-GÖÇ									
Nüfus (Bin)	3.606	3.624	3.662	4.061	4.113	4.168	4.223	4.279	-
Nüfusun TR Nüfusu İçindeki Payı (%)	4,9	4,8	4,8	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3	-
Nüfus Artış Hızı (%)	20,6	4,1	10,1	13,8	12,7	13,4	13,1	13,2	-
TR Nüfus Artış Hızı (%)	15,9	13,5	12,0	13,7	13,3	13,4	13,5	12,4	-
Net Göç Hızı (%)	2,91	2,26	2,46	3,45	5,6	5,0	5,6	5,8	-
ISO 500 BÜYÜK İÇİNDEKİ ÜYE SAYISI									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	56	55	58	59	59	61	59	62	-
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	1.303	1.410	1.424	1.514	1.504	1.483	1.566	1.611	-
Sanayi İstihdamının Payı (%)	30,4	30,7	31,6	31,8	31,7	32,0	33,0	31,1	-
Kadın İstihdamı (Bin Kişi)	397	422	432	490	466	470	513	524	-
Kadın İstihdamının Oranı (%)	30,5	29,9	30,3	32,4	31,0	28,3	30,7	32,5	-
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	231	243	247	276	243	262	254	263	-
İşsizlik Oranı (%)	15,1	14,7	14,8	15,4	13,9	15,0	14,0	14,0	-
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	16,4	16,2	15,9	17,0	15,0	16,1	15,2	15,1	-
ENFLASYON (%)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/8
TÜFE (yıllık)	7,25	10,15	6,03	7,94	8,54	9,83	8,93	13,1	18,3
DIŞ TİCARET (Milyon \$)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/7
İhracat	6.682	8.072	8.659	9.484	9.624	8.308	8.370	9.256	5.952
İthalat	8.419	10.621	10.577	10.367	9.950	8.846	8.809	9.849	6.052
Dış Ticaret Dengesi	-1.737	-2.550	-1.918	-883	-326	-538	-439	-593	-99
İhracatçı Firma Sayısı (Adet)	3.920	4.107	4.269	4.438	4.226	4.529	4.600	4.875	4.329
İhracatın TR İhracatı İçindeki Payı (%)	5,9	6,0	5,7	6,1	6,1	5,8	5,9	5,9	6,2
KAPASİTE KULLANIMI (%)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/II
Kapasite Kullanım Oranı	62	70	63	60	55	64	63	67	68
PROTESTOLU SENETLER	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/7
Protesto Edilen Senet Sayısı (Adet)	55.098	31.131	38.952	43.347	43.406	44.232	47.497	45.646	24.423
Protesto Edilen Senetlerin TR İçindeki Payı (%)	4,5	3,4	3,6	4,0	4,3	4,4	4,7	4,9	4,8
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	319	245	367	463	510	571	775	740	442
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/5
Belge Adedi	167	188	209	215	186	208	230	431	166
Yatırım (Milyon TL)	1.890	2.443	9.042	1.655	4.016	3.145	1.810	7.569	2.387
Teşvikli Sabit Yatırımların TR İçindeki Payı (%)	3,01	4,55	15,66	1,76	6,5	3,1	1,9	4,3	3,6
Bölgesel Yatırımların TR İçindeki Payı (%)	1,9	3,2	2,8	2,2	5,2	4,9	1,9	10,0	3,2
ENERJİ TÜKETİMİ	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/8
Doğalgaz Tük. (Milyon stdm ³)	2.342	2.736	2.704	2.739	2.327	3.214	4.299	4.508	2.665
MALI / FINANS	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/8
Bütçe Gelir/Gider	3,99	4,05	4,34	4,36	4,20	4,28	4,2	4,5	4,5
Vergi Gelirlerinin TR İçindeki Payı (%)	10,77	10,86	11,77	11,14	10,54	11,1	11,4	11,8	11,6
Mevduatın Krediyeye Dönüşüm Oranı (%)*	87,9	102,5	110,2	123,9	122,2	120,6	111,5	121,4	120,3
Toplam Mevduatların TR İçindeki Oranı (%)*	5,9	5,8	5,7	5,5	5,2	5,6	5,7	5,7	5,8
Toplam Kredilerin TR İçindeki Oranı (%)*	5,9	6,1	5,9	6,0	5,2	5,2	4,9	5,2	5,0
KAMU YATIRIM TAHSİS PAYI (%)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	1,35	1,67	1,59	2,29	2,62	2,63	2,30	2,9	-
KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/7
Kurulan Şirket Sayısı	3.253	3.277	2.112	2.928	3.414	4.027	3.962	4.627	3.186
Kurulan Şirketlerin TR İçindeki Payı (%)	6,5	6,1	5,7	6,0	5,9	6,0	6,2	6,3	6,0
Kapanan Şirket Sayısı	860	943	1.094	1.095	991	740	644	832	403
Kapanan Şirketlerin TR İçindeki Payı (%)	7,5	7,2	7,7	7,0	7,1	6,1	5,8	6,2	6,4
YABANCI SERMAYELİ FİRMALAR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/4
Yabancı Sermayeli Firma Sayısı	1.540	1.682	1.800	1.944	2.100	2.239	2.422	2.568	2.633
Yabancı Serm. Firmaların TR İçindeki Payı (%)	6,0	5,7	5,5	5,3	5,1	4,8	4,6	4,4	4,3
MARKA-PATENT SAYISI	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/7
Marka Tescil Sayısı (Adet)**	1.931	2.146	3.234	4.096	4.366	4.323	5.928	5.398	3.917
Marka Tescil Sayısının TR İçindeki Payı (%)	6,0	6,0	6,2	6,0	6,0	6,2	7,1	6,9	6,4
Patent Tescil Sayısı (Adet)**	34	31	42	59	55	86	96	77	164
Patent Tescil Sayısının TR İçindeki Payı (%)	5,3	3,7	4,1	4,7	4,2	5,0	5,4	3,9	4,8
TURİZM	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/7
Yabancı Turist Sayısı (Bin Kişi)	1.156	1.370	1.368	1.407	1.294	1.201	672	762	509
Yabancı Turist Sayısının TR İçindeki Payı (%)	4,1	4,4	4,4	4,2	3,6	3,3	2,5	2,4	2,4
TARIMSAL ÜRETİM	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bitkisel Üretim Değeri (Milyon TL)	3.375	3.648	4.100	3.652	5.024	5.940	7.508	7.598	-
Bitkisel Üretim TR İçindeki Payı (%)	4,2	4,1	4,7	3,9	5,1	5,0	6,4	5,7	-
İŞ KAZALARI	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/6
İş Kazasında Ölenlerin TR İçindeki Payı (%)	5,4	7,5	5,6	6,0	2,6	5,1	3,7	4,7	2,9
MOTORLU KARA TAŞITLARI	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018/7
Motorlu Kara Taşıtlarının TR İçindeki Payı (%)	6,4	6,3	6,2	6,1	6,1	6,0	6,0	6,0	6,1

* II. çeyrek verileridir. ** Başvuru verileridir.

Kaynak: TÜİK, TCMB, RİSK MERKEZİ, BUMKO, T.C. EKONOMİ BAKANLIĞI, TOBB, TPMK, T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI, ISO

ÜLKE İNCELEMELERİ XXXIII: AZERBAYCAN CUMHURİYETİ

Ekonomik Yapı

1991'de bağımsızlığını kazanan Azerbaycan, serbest piyasa ekonomisine geçiş döneminde önemli **ekonomik ve politik sorunlarla** karşılaşmıştır. 90'lı yıllar bir taraftan **yeni ekonomik ve politik sisteme uyum sağlama** çabalarıyla, diğer taraftan komşu ülkelerle yaşanan sıkıntıların getirdiği **belirsizliklerle mücadele** etmekle geçmiştir.

Ancak, **ülkedeki petrol rezervlerinin varlığı ve petrol odaklı yatırımlar, negatif büyüme ve yüksek enflasyonla geçen yılların aşılmasını** sağlamıştır. 2000'li yıllarda toparlanma ve istikrar eğilimi başlamış, **2005'den itibaren kaydedilen yüksek büyüme oranları** ile ekonomi güç kazanmıştır. Özellikle, **küresel ekonomik krizin olumsuz etkilerinin gözlendiği 2009'da Azerbaycan'ın yüzde 9,3'lük GSYİH artışıyla dünyada ilk sırada yer almış olması** dikkat çekicidir. Söz konusu gelişmelerin bir sonucu olarak **Azerbaycan, Kafkasya coğrafyasının ekonomik ve ticari açıdan en büyük paya sahip ülkesi** olmuştur.

Ekonomik büyüme kadar **adaletli bir gelir dağılımının tesisine ve halkın yaşam standartlarının yükseltilmesine** yönelik reform girişimleri, ekonomik ve **toplumsal gelişmenin de hız kazanmasını** sağlamıştır.

Azerbaycan'ın petrol yatırımları odaklı bir ekonomik büyüme modeli benimsemiş olması, bazı dezavantajları da beraberinde getirmiştir. 2014'den itibaren **küresel petrol fiyatlarındaki düşüş, Azerbaycan ekonomisinin de gerilemesine** sebep olmuştur. Bu gelişmeler doğrultusunda, Azerbaycan **ekonomide çeşitlilik sağlamak amacıyla yeni bir reform süreci başlatmış; bankacılık ve vergi sistemi yenilenirken, üretim ve ihracat teşvikleri artırılmıştır.** Reform kapsamının uzun vadeye taşınması için **farklı sektörlerle ilişkin stratejik yol haritaları** hazırlanarak 2016'da yayımlanmıştır.

Elverişli arazi ve iklim koşulları, Azerbaycan'da **tarımsal verimin yüksek** olmasını sağlamaktadır. **Yüzde 60 bitkicilik ve yüzde 40 hayvancılık** payına sahip olan tarımsal ürünlerde, asıl uzmanlık alanları **pamukçuluk, sebzeçilik, tütüncülük ve üzümçülük** olmuştur. **Ekonomide en büyük paya sahip olan sanayi sektöründe ise ağır imalat sanayi** başat rol oynamaktadır. Alt kalemler bazında **petrol sanayi ile demir, alüminyum ve çimento sektörleri**, ilk sıralarda yer almaktadır. Sanayi sektöründe çeşitliliğin ve canlılığın artırılması amacıyla **2014 yılı "Sanayi Yılı" ilan edilmiştir.** Hizmet sektörü ise **ulaştırma, lojistik, telekomünikasyon ve turizm** ağırlıklı bir yapıya sahiptir.

Toplam arzilerinin yüzde 70'i petrol ve gaz yataklarıyla dolu olan Azerbaycan'ın enerji sektörüne demir, bakır, altın, mermer ve kükürt madenleri de katkı sağlamaktadır. Petrol ve gaz rezervlerinin zenginliği, dış ticaret yapısını da doğrudan şekillendirmiştir.

Azerbaycan'ın **dünyaya ihraç ettiği temel kalemler; ham petrol ve türev ürünleri ile gıda, metal ve plastik ürünleri şeklinde iken ithal ettiği temel kalemler ise makina ve ekipmanları, otomotiv, demir ve çelik ürünleri** şeklindedir.

Günümüzde büyük bir bölümü hala devlet tarafından yönetilen Azerbaycan ekonomisinde **özel sektörün geliştirilmesine ve yatırımlara ihtiyaç** duyulmaktadır. **İş yapma kolaylığı endeksinde 57./190, Küresel Rekabet Endeksi'nde 35./137** sırada yer alan Azerbaycan'da **yabancı yatırımların ülkeye çekilmesine yönelik faaliyetler temel stratejiler arasında** belirlenmiştir.

ÜLKE İNCELEMELERİ XXXIII: AZERBAYCAN CUMHURİYETİ

Türkiye- Azerbaycan İlişkileri

1991’de bağımsızlığını ilan eden **Azerbaycan’ı ilk tanıyan ülke Türkiye’dir. İki devlet tek millet anlayışı** içinde devam eden ilişkiler, **dostane ve stratejik ortaklık çerçevesinde** ilerlemektedir. Pek çok kez gerçekleştirilen karşılıklı resmi üst düzey ziyaretler ilişkilerin güçlendirmiş, stratejik ortaklık faaliyetlerini geliştirmek için **2010’da Cumhurbaşkanlığı düzeyinde Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK)** kurulmuştur.

İkili ilişkilerin geliştirilmesi çalışmaları, **Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol ve Bakü-Tiflis-Erzurum doğalgaz boru hattı ile Bakü-Tiflis-Kars demiryolu gibi büyük projelerle** meyvesini vermiştir. Açılışı kısa bir süre önce gerçekleştirilen ve Azerbaycan doğalgazını Türkiye üzerinde Avrupa’ya ulaştıran **Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP)**, **ikili ortaklığın uluslararası düzeye taşınması açısından ekonomik ve jeopolitik bağlamda büyük önem taşımaktadır.**

Karşılıklı ilişkiler dış ticaret açısından da kuvvetlidir ve **Türkiye, Azerbaycan’ın en büyük ticari ortaklarından biridir.** Türkiye’nin Azerbaycan’a **ihraç ettiği temel ürünler kimyasal ürünler, özel amaçlı makinalar, plastik ürünleri iken; Azerbaycan’dan ithal ettiği temel ürünler ise petrol ve petrol yağları, petrol gazları, kimyasal maddeler, demir-çelik, elektrik** şeklindedir.

Güçlü ekonomik yapısıyla ve doğal kaynaklarıyla Azerbaycan, Türk yatırımcılar için önemli fırsatlar barındırmaktadır. Azerbaycan’da yer alan **Türk sermayeli şirketlerin yatırımları ağırlıklı olarak ulaştırma, bilişim, telekomünikasyon, bankacılık ve sigortacılık, inşaat, gıda ve tekstil sektörlerinde faaliyet göstermektedir.** Teşvikler açısından **vergi indirim ve muafiyetlerinin dikkat çektiği yatırımlarda, fırsat barındıran öncelikli sektörler ise bilişim teknolojileri, enerji, tarım ve gıda, kimya sanayi, makine sanayi ve turizm** olarak belirlenmiştir. Azerbaycan’ın yatırım şartları ve olanakları hakkında daha detaylı bilgi **“Azerbaycan İhracat ve Yatırım Destekleme Kurumu”**ndan edinilebilmektedir.

(www. <http://azpromo.az/>)

**AZERBAYCAN ÜLKE PROFİLİ
(2017)**

Nüfus (Milyon Kişi)	9,8
Nüfus Artış Hızı (%)	1,1
GSYİH (Milyar Dolar)	40,8
GSYİH (%)	0,1
Kişi Başı GSYİH (Dolar)	4.131
Enflasyon Oranı (%)	10,0
İşsizlik Oranı (%)	5,0
İhracat (Milyar Dolar)	13,8
İhracatta ilk 5 Ülke	İtalya, Türkiye, İsrail, Rusya, Çekya
Temel İhracat Ürünleri	Ham petrol ve türev ürünleri, Gıda ürünleri, Metal ürünleri, Plastik
İthalat (Milyar Dolar)	8,8
İthalatta ilk 5 Ülke	Rusya, Türkiye, Çin, ABD, Ukrayna
Temel İthalat Ürünleri	Makina ve ekipmanları, Demir çelik ürünleri, Elektrikli makinalar, Otomotiv
Cari Denge (%; GSYİH)	3,5
İmalat Sanayi (%; GSYİH)	5,0
Tarım (%; GSYİH)	6,2
Sanayi (%; GSYİH)	49,1
Hizmetler (%; GSYİH)	44,7

Kaynak: IMF, Dünya Bankası

AZERBAIJAN KÜRESEL DIŞ TİCARET PROFİLİ (2017)

İHRACAT ÜRÜNLERİ	(Milyon \$)	İTHALAT ÜRÜNLERİ	(Milyon \$)
Mineral yakıtlar ve yağlar	12.358	Nükleer reaktörler, kazanlar, makinalar	1.302
Yenilen meyva ve sert kabuklu meyvalar	293	Demir veya çelikten eşya	571
Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	211	Elektrikli makina ve cihazlar	564
Kıymetli ve yarı kıymetli taşlar	127	Başka yerde sınıflandırılmayan mallar	488
Aluminyum ve alüminyumdan eşya	118	Motorlu kara taşıtları	422
Plastikler ve mamulleri	101	Mineral yakıtlar ve yağlar	381
Organik kimyasal ürünler	67	Plastikler ve mamulleri	318
Pamuk	52	Demir ve çelik	315
Demir veya çelikten eşya	45	Hububat	291
Şeker ve şeker mamulleri	40	Eczacılık ürünleri	249

Kaynak: Trademap (İlk 10 ürünü yansıtmaktadır.)

TÜRKİYE – AZERBAYCAN TİCARET PROFİLİ (2017)

Fasıl Adı	Türkiye'nin Azerbaycan'a İhracatı (Milyon \$)	Fasıl Adı	Türkiye'nin Azerbaycan'dan İthalatı (Milyon \$)
Diğer kimyasal ürünler	146	Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	116
Özel amaçlı makinalar	135	Ana kimyasal maddeler	112
Plastik ürünleri	90	Bitkisel ürünler; bostan, meyve ve sebze	35
Genel amaçlı makinalar	85	Demir-çelik ana sanayi	34
Metal yapı malzemeleri, tanklar, sarnıçlar ve buhar kazanları	81	Elektrik	18
GENEL TOPLAM	1.356	GENEL TOPLAM	351

Kaynak: TÜİK